

Správa o výsledku kontroly 2024

Činnosť a poskytovanie finančných
prostriedkov Úradom splnomocnenca
vlády SR pre rómske komunity

Najvyšší kontrolný úrad SR
Ľubomír Andrassy, predseda

Kontrolovali sme

Úrad vlády a jeho organizačnú zložku Úrad splnomocnenca

Úrad splnomocnenca vznikol v roku 2001. Od 1. 6. 2021 sa stal organizačnou zložkou úradu vlády, ktorý zabezpečuje podmienky na jeho samostatný a nezávislý výkon činností. Na čele úradu splnomocnenca je splnomocnenec. V súčasnosti v zmysle platnej legislatívy má splnomocnenec postavenie stáleho splnomocnenca vlády SR a zároveň je jej poradným orgánom pre problematiku rómskych komunít. Úrad splnomocnenca plní úlohy vo veciach koordinácie uskutočňovania inklúzie MRK a použitia finančných prostriedkov z fondov EÚ určených na ich inklúziu. Úrad splnomocnenca je financovaný z rozpočtu kapitoly úradu vlády.

Ako sme postupovali

Kontrola bola vykonaná v súlade so zákonom o NKÚ SR a štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií (ISSAI). Kontrolovaným obdobím boli roky 2021 až 2023 a súvisiace obdobia.

Prečo sme kontrolovali

Kontrola bola vykonaná na základe plánu kontrolnej činnosti NKÚ SR na rok 2024 v rámci strategickej oblasti Efektívna a digitalizovaná verejná správa. NKÚ SR sa pri kontrole zamerával na dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s činnosťou úradu splnomocnenca a zhodnotenie systému poskytovania a kontroly verejných prostriedkov na podporu rómskych komunít.

Čo sme zistili

- Neexistuje vyhodnotenie účinnosti doteraz vynaložených finančných prostriedkov na projekty v rámci Stratégie 2030 s vyčíslením merateľných ukazovateľov v porovnaní so stanovenými cieľmi.
- Rada vlády SR pre inklúziu MRK nebola vytvorená, čo je v rozpore so schválenou Partnerskou dohodou SR na roky 2021 – 2027.
- V období od delimitácie (jún 2021) na úrad vlády, úrad splnomocnenca viac ako osem mesiacov nedisponoval žiadnym organizačným poriadkom, ktorý by upravoval jeho vnútornú organizačnú štruktúru, vymedzoval úlohy úradu splnomocnenca a rozsah oprávnení a zodpovednosti vedúcich zamestnancov.
- Až 85 % z celkového počtu štátnozamestnaneckých miest bolo v dočasnej štátnej službe.
- V rokoch 2021 až 2023 bolo uzatvorených 463 dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a na tieto činnosti bolo vyplatených viac ako 1,6 mil. eur.
- Preverením vybranej vzorky dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru bolo zistené:
 - porušenie zákonníka práce z dôvodu nepreukázania podmienky výnimočnosti pri uzatváraní dohôd,
 - porušenie zákona o finančnej kontrole a audite, tým že nebola dodržaná zásada dodržiavania hospodárnosti pri nakladaní s verejnými financiami,
 - formálnosť pri preberaní pracovných výkazov zo strany zodpovedných zamestnancov,
 - formálnosť pri vykonávaní základnej finančnej kontroly zodpovednými zamestnancami.
- Nedostatočná transparentnosť v systéme personálneho obsadzovania v súvislosti s uzatváraním dohôd mimo pracovný pomer z hľadiska preferovania príbuzných, prípadne spriaznených osôb oproti ostatným.
- Zdĺhavosť a byrokracia v procese schvaľovania dotácií na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity.

Čo odporúčame

Vedúcemu úradu vlády

- Zaviazat' splnomocnenca, aby zabezpečil pravidelné vyhodnotenie účinnosti vynaložených personálnych, inštitucionálnych a finančných kapacít prostredníctvom správy o činnosti splnomocnenca, a to v súlade s programovým vyhlásením vlády.
- Zaviazat' splnomocnenca predložiť návrh na vytvorenie Rady vlády SR pre inklúziu Rómov, ktorá bude zabezpečovať na strategickej úrovni koordináciu plnenia cieľov vyplývajúcich z Partnerskej dohody na roky 2021 – 2027 a dohľad nad efektívnym využívaním finančných prostriedkov z fondov EÚ v oblasti MRK.
- Novelizovať zákon o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády SR s cieľom zefektívnenia a zrýchlenia procesov poskytovania dotácií na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých životných situácií rómskej komunity.

Riadiacemu orgánu pre Operačný program Ľudské zdroje – MPSVaR SR

- Vykonať kontrolu poskytnutých finančných prostriedkov z fondov EÚ na úrade splnomocnenca vzhľadom na kontrolné zistenia týkajúce sa uzatvorených dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru.

VÝKON KONTROLNEJ AKCIE

Účel kontrolnej akcie

Účelom kontroly bolo preveriť fungovanie úradu a zhodnotiť systém poskytovania a kontroly verejných prostriedkov na podporu rómskych komunít.

V procese prípravy kontrolnej akcie boli zadané nasledovné riziká:

- nedostatky vo fungovaní a činnosti, konkrétne neexistencia strategického dokumentu, ktorý zapadá do koncepcie vlády, neplnenie cieľov z uznesení vlády, nedostatočná zodpovednosť a kompetencie.
- nedostatky pri poskytovaní dotácií na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity, konkrétne nedodržanie stanovených postupov pri poskytnutí dotácie a netransparentnosť/neodbornosť/byrokracia/možný konflikt záujmov v procese rozdeľovania prostriedkov na dotácie.
- neúčinný vnútorný kontrolný systém a v ňom formálnosť vo výkone následnej kontroly použitia poskytnutých finančných prostriedkov.

Rámec kontrolnej akcie

Kontrola bola realizovaná v súlade so zákonom o NKÚ SR a so štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií (ISSAI). Hodnotiacimi kritériami pri kontrole boli právne predpisy, na základe ktorých boli posudzované a vyhodnocované doklady a informácie poskytnuté ku kontrole. Pri kontrole bol použitý prístup detailného preverovania obsahovej správnosti relevantných dokumentov, vybraných dokladov a postupov, potrebných pre splnenie účelu a predmetu kontroly. Kontrolovaným obdobím boli roky 2021 až 2023, v prípade vecných súvislostí aj za obdobia predchádzajúce a nasledujúce.

Výsledky kontrolnej akcie

Činnosť úradu splnomocnenca

Úrad splnomocnenca je organizačnou zložkou úradu vlády. K významnému rozšíreniu pôsobnosti splnomocnenca došlo od 1. 11. 2022. Úrad splnomocnenca vykonáva úlohy vo veciach koordinácie uskutočňovania inklúzie MRK a použitia finančných prostriedkov z fondov EÚ určených na ich inklúziu. V rámci Programu Slovensko na obdobie rokov 2021 až 2027, úrad splnomocnenca v oblasti podpory sociálno-ekonomickej integrácie MRK priamo riadi alokáciu v sume 399,5 mil. eur.

Splnomocnenec plní najmä úlohy zamerané na riešenie záležitostí rómskych komunít a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie ich postavenia a integráciu do spoločnosti. Vo vzťahu k orgánom EÚ je národným kontaktným bodom. V rámci úloh sprostredkovateľského orgánu v oblasti podpory inklúzie MRK má postavenie štatutárneho orgánu, vrátane finančného riadenia a finančnej kontroly a v tomto rozsahu zastupuje aj úrad vlády navonok. Od 1. 9. 2024 má splnomocnenec, ako poradný orgán vlády SR pre problematiku rómskych komunít v SR, postavenie stáleho splnomocnenca vlády SR.

Strategický koncept ÚSVRK

Splnomocnenec má vypracovaný strategický dokument – Stratégia 2030 schválený uznesením vlády SR (7. 4. 2021). Prijatie Stratégie 2030 bolo základnou podmienkou pre čerpanie finančných prostriedkov z Programu Slovensko na obdobie rokov 2021 – 2027 na sociálnu inklúziu rómskej komunity. Tento strategický dokument však reflektuje najmä na smerovanie cieľov vyplývajúcich z predchádzajúceho programového vyhlásenia vlády na obdobie rokov 2021 – 2024. Kontrolou bolo zistené, že v súvislosti s požiadavkami vyplývajúcimi z programového vyhlásenia vlády na roky 2023 – 2027 pre oblasť podpory MRK, Stratégia 2030 nebola aktualizovaná a ani revidovaná.

Stratégia 2030 je zároveň rozpracovaná do čiastkových dokumentov – akčných plánov, ktoré sa vytvárajú v trojročných cykloch. Prvé akčné plány boli vytvorené na obdobie rokov 2022 – 2024. Aktuálne sa pripravujú akčné plány na nasledujúce obdobie rokov 2025 – 2027 a posledné akčné plány budú na obdobie rokov 2028 – 2030.

Monitorovanie plnenia cieľov Stratégie 2030 je spracované v monitorovacej správe. Ide o informácie týkajúce sa plnenia opatrení a aktivít vyplývajúcich z akčných plánov Stratégie 2030 formou odpočtov ich splnenia, prebiehajúcej prípravy alebo realizácie a nesplnenia. Monitorovacia správa sa predkladá vláde SR v ročnej periodicite. V dvojročnej periodicite sa povinne predkladá Európskej komisii na základe strategického rámca EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov. Prvá monitorovacia správa by mala byť predložená Európskej komisii v roku 2025.

NKÚ SR zistil, že splnomocnenec vlády síce disponuje strategickým dokumentom, avšak relevantné a sumárne zhodnotenie účinnosti doteraz vynaložených personálnych, inštitucionálnych a finančných kapacít vynaložených na projekty v rámci Stratégie 2030 s vyčíslením merateľných ukazovateľov, tak ako to vyplýva z programového vyhlásenia vlády na roky 2023 – 2027, neexistuje.

Pre ilustráciu je potrebné uviesť, že vynaložené finančné prostriedky na plnenie aktivít z akčných plánov Stratégie 2030 za rok 2022 predstavovali celkovo 85,0 mil. eur a za rok 2023 sumu 261,5 mil. eur.

Uznesenia vlády, ktorým boli stanovené ciele splnomocnenca

Splnomocnenec je na základe uznesenia vlády SR č. 181/2021 zodpovedný za vypracovanie a predloženie akčných plánov Stratégie 2030 a monitorovacej správy plnenia akčných plánov Stratégie 2030. Monitorovaciu správu je povinný predkladať každoročne do 31. mája, počnúc rokom 2023, na rokovanie vlády SR a výboru NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny. Splnomocnenec vypracoval a predložil v súlade s uznesením vlády SR akčné plány na roky 2022 – 2024. Aktuálne boli predložené do medzirezortného pripomienkového konania akčné plány na roky 2025 – 2027.

Kontrolou bolo overené, že monitorovacie správy za roky 2022 a 2023 boli predložené v stanovenom termíne (ako informatívny materiál), ktoré vláda SR zobrala na vedomie bez širšej a vecnej diskusie.

Zodpovednosť a kompetencie SVRK

Zodpovednosť a kompetencie splnomocnenca vyplývajú najmä zo zákona o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy, príslušných uznesení vlády SR, štatútu splnomocnenca, písomných poverení delegovaných úloh a z organizačného poriadku úradu splnomocnenca. Hlavné úlohy stanovené v štatúte vykonáva splnomocnenec v zmysle zákonných kompetencií úradu splnomocnenca.

Jednou z kompetencií splnomocnenca bolo v zmysle štatútu splnomocnenca riadiť Radu vlády SR pre inklúziu Rómov. Rada vlády SR pre inklúziu Rómov ako poradný orgán vlády SR je dôležitý inštitút, ktorý by mal mať za cieľ horizontálny a strešný dohľad nad efektívnym čerpaním finančných prostriedkov z fondov EÚ a disponovať potrebnou politickou silou v prípade hrozby neplnenia stanovených míľnikov Stratégie 2030.

Kontrolou bolo zistené, že Rada vlády SR pre inklúziu Rómov nebola vytvorená, čo nebolo v súlade so schválenou Partnerskou dohodou SR na roky 2021 – 2027. Ako dôvod nezriadenia Rady vlády SR úrad splnomocnenca uviedol, že MF SR vyjadrilo nesúhlasné stanovisko a zásadnú pripomienku k návrhu na zriadenie a financovanie Rady vlády SR pre inklúziu Rómov. MF SR žiadalo pokrytie požadovaných výdavkov, ktoré neboli kryté v štátnom rozpočte, zabezpečiť v rámci rozpočtu úradu vlády.

Pri kontrole úradu splnomocnenca bolo tiež zistené, že splnomocnenec nemá povinnosť predkladať správu o činnosti úradu splnomocnenca za príslušný rok vláde SR. Úloha týkajúca sa predkladania správy o činnosti úradu splnomocnenca každoročne za obdobie predchádzajúceho roka vláde SR bola vypustená zo štatútu splnomocnenca na základe uznesenia vlády SR z 27. 1. 2021. Posledná správa o činnosti splnomocnenca bola vypracovaná za rok 2020. Správa o činnosti splnomocnenca nie je predkladaná vláde SR ani ako iniciatívny materiál. Dôvodom podľa vyjadrenia úradu splnomocnenca bolo, že každoročne boli predkladané monitorovacie správy k Stratégii 2030, čím dochádzalo k duplicite a k zbytočnej administratívnej záťaži. NKÚ SR konštatuje, že monitorovacie správy, na rozdiel od komplexnej správy o činnosti splnomocnenca, obsahujú len informácie o stave plnenia úloh a jednotlivých aktivít akčných plánov Stratégie 2030.

NKÚ SR tiež zistil, že úrad splnomocnenca v období od delimitácie na úrad vlády, t. j. od júna 2021 až do vydania organizačného poriadku úradu splnomocnenca február 2022, nedisponoval žiadnym organizačným poriadkom, ktorý by upravoval vnútornú organizačnú štruktúru, podrobnejšie vymedzoval úlohy a rozsah oprávnení a zodpovednosti príslušných vedúcich zamestnancov.

Počet systemizovaných miest úradu splnomocnenca po delimitácii z MV SR od 1. 6. 2021 k 31. 8. 2024 vzrástol zo 139 na celkom 290. Nárast je viac ako 100 %, pričom v stájej štátnej službe je 43 miest a dočasnej štátnej službe 246 miest. To znamená, že z celkového počtu štátnozamestnaneckých miest bolo až 85 % alokovaných len na dobu určitú.

Uzatváranie dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru

V rokoch 2021 až 2023 bolo uzatvorených celkom 463 dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a vyplatených 1 629 772,66 eur, pričom úrad splnomocnenca v rokoch 2021 – 2023 disponoval neobsadenými systemizovanými štátnozamestnaneckými miestami v dočasnej štátnej službe.

Tabuľka 1: Prehľad dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru v období 2021 – 2023

Druh dohody	Ukazovatele	2021 (01.06.2021 – 31.12.2021)	2022	2023
Dohoda o vykonaní práce	počet uzatvorených dohôd	70	96	90
	vyplatená suma v eurách	136 914,42	284 023,38	334 708,32
	počet odpracovaných hodín	6 598	11 864	13 970,75
Dohoda o pracovnej činnosti	počet uzatvorených dohôd	54	94	58
	vyplatená suma v eurách	139 327,70	398 240,84	334 358,00
	počet odpracovaných hodín	5 712,50	17 737	13 689,50
Dohoda o brigádnickej práci študenta	počet uzatvorených dohôd	0	0	1
	vyplatená suma v eurách	0	0	2 200,00
	počet odpracovaných hodín	0	0	220

Zdroj: NKÚ SR na základe podkladov od ÚV SR

NKÚ SR na vzorke 30 uzatvorených dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru zistil porušenie § 223 ods. 1 zákonníka práce, v ktorom je stanovené, že zamestnávateľ môže na plnenie svojich úloh alebo na zabezpečenie svojich potrieb výnimočne uzatvárať s fyzickými osobami dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru. Vybraná vzorka uzatvorených dohôd neobsahovala preukázanie výnimočnosti, okrem jedného prípadu, v ktorom súčasťou návrhu na uzatvorenie dohody bolo aj zdôvodnenie nutnosti jej uzatvorenia.

Preverením vybraných dohôd bolo tiež zistené porušenie zákona o finančnej kontrole tým, že nebol zabezpečený cieľ finančnej kontroly a bola porušená zásada hospodárnosti pri uzatvorení dohôd so študentom strednej školy. Predmetom týchto dohôd bola asistencia pri hodnotení národného projektu a skompletizovanie podkladov s hodinovou sadzbou 20 eur za hodinu. Ako príklad pre porovnanie za činnosť lektorovania a mentoringu bola poskytovaná odmena 12,22 eur za hodinu. Je potrebné uviesť, že v tomto prípade ide o odborne kvalifikovanejšiu činnosť než je kompletizovanie podkladov, ktoré bolo predmetom uzatvorenia dohôd so študentom strednej školy. Z interného predpisu úradu vlády, ktorý upravuje odmeňovanie pri dohodách vyplýva, že zabezpečovanie administratívnej činnosti týkajúce sa agendy prostriedkov EÚ, je odmeňované výškou hodinovej sadzby pri dohodách do 8 eur. Kontrolou bolo zistené, že rozdiel medzi vyplatenou dohodnutou odmenou 7 000 eur a odmenou v zmysle interných pravidiel 2 800 eur, predstavoval za rok 2022 sumu 4 200 eur a za rok 2023 taktiež sumu 4 200 eur, t. j. celkom 8 400 eur.

V rámci kontroly vybranej vzorky uzatvorených dohôd bolo tiež zistené, že dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru boli uzatvárané na základe priameho oslovenia príbuzných zamestnanca úradu splnomocnenca.

NKÚ SR vyhodnotilo túto skutočnosť ako potenciálne riziko nedostatočnej transparentnosti v systéme personálneho obsadzovania v súvislosti s uzatváraním dohôd mimo pracovný pomer z hľadiska preferovania príbuzných, prípadne spriaznených osôb oproti ostatným.

Dotačná schéma 2023

Dotáciu z rozpočtovej kapitoly úradu vlády na príslušný rozpočtový rok možno poskytnúť za podmienok ustanovených v § 3 zákona o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády a zákonom o rozpočtových pravidlách verejnej správy, okrem iného aj na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity.

Dotácia môže byť poskytnutá občianskym združeniam, nadáciam, neziskovým organizáciám poskytujúcim všeobecne prospešné služby a ďalším organizáciám tretieho sektora, tiež obciam a vyšším územným celkom, či registrovaným sociálnym podnikom a pod.

Podrobný postup pre žiadateľov pri predkladaní žiadostí o poskytnutie dotácie, informácie o povinných prílohách, odstraňovaní formálnych nedostatkov žiadostí a ďalších podmienkach a postupoch pre žiadateľov upravovala záväzná metodika, ktorá tvorila prílohu výzvy.

V rokoch 2021 – 2022 neboli na webovom sídle úradu splnomocnenca zverejnené a vyhlásené výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity. Prvá výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie od začlenenia úradu splnomocnenca pod úrad vlády v roku 2021 bola vyhlásená v roku 2023. Úrad splnomocnenca vyhlásil výzvu aj na rok 2024. Dotačné schémy vyžadovali povinné 5 percentné spolufinancovanie žiadateľa o dotáciu. Systém poskytovania dotácií bol upravovaný smernicou vedúceho úradu vlády.

V procese rozdeľovania verejných prostriedkov vyhradených pre dotácie v rámci výzvy, ako aj pre dotácie mimo výzvy, úrad splnomocnenca postupoval v súlade s § 8a zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy. V rámci poskytovania dotácií mimo výzvy v súlade s § 6 ods. 5 zákona o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády sledoval účely, ktoré nie je možné poskytnúť v procesoch poskytovania dotácií na základe výzvy.

Kompetenčná zodpovednosť SVRK za výber projektov

Kompetenčná zodpovednosť SVRK za výber projektov bola vymedzená podľa interných predpisov a jednotnej metodiky. V prípade výzvy projekty odporúča, resp. neodporúča hodnotiaca komisia. Hodnotiaca komisia bola deväťčlenná, traja členovia boli z úradu vlády, dvaja členovia z úradu splnomocnenca, jeden člen z MPSVaR SR, jeden z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, jeden člen z Karpatskej nadácie a jeden odborník hodnotenia. Zasadnutia komisie boli neverejné. Komisia posudzovala a vyhodnocovala úplné žiadosti podľa kritérií uvedených v prílohe záväznej metodiky, pričom jednotlivé žiadosti museli byť očíslované a anonymizované. Proces hodnotenia prebiehal len papierovou formou mimo informačného systému, použitím ktorého je možné minimalizovať riziko netransparentnosti. Vývoj kritérií v hodnotiacich formulároch na poskytovanie dotácií bol v čase od ich vzniku v roku 2011 po súčasnosť bez významných zmien.

Výzvy vyhlásené úradom vlády SR

Na základe rozpočtového opatrenia MF SR č. 25/2023 bolo povolené prekročenie limitu výdavkov pre úrad splnomocnenca na dotačnú schému vo výške 800 000 eur. Z celkovej výšky rozpočtového opatrenia bolo vyčlenených 650 000 eur na poskytnutie dotácií v rámci výzvy a 150 000 eur na poskytnutie dotácií mimo výzvy. Rozpočtové opatrenie bolo na úrad vlády doručené 28. 4. 2023. Termín vyhlásenia výzvy sa odvíjal od schválenia rozpočtového opatrenia MF SR. Minimálna výška poskytnutej dotácie bola 5 000 eur a maximálna 20 000 eur. Termín uzávierky bol 22. 8. 2023. Detaily boli uvedené vo zverejnenej výzve na webovom sídle úradu splnomocnenca.

Úplné žiadosti vyhodnocovala hodnotiaca komisia zriadená úradom vlády. Z celkového počtu 248 žiadostí bolo odporúčaných na schválenie 55 žiadostí a 193 neodporúčaných. Schválených bolo napokon 52 žiadostí, s ktorými bola uzatvorená zmluva o poskytnutí dotácie v celkovej sume 624 000 eur. S piatimi žiadateľmi zmluva o poskytnutí dotácie uzavretá nebola z dôvodu nepredloženia povinných príloh k termínu 31. 12. 2023, na základe ktorých bolo podmienené poskytnutie dotácie.

Hodnotiacou komisiou boli vybraní dvaja náhradníci, s ktorými boli následne uzavreté zmluvy o poskytnutí dotácie. Náhradníkov vybrala hodnotiaca komisia zo všetkých žiadostí bez určenia poradia, ktorým bola komisiou odporúčaná rovnaká výška dotácie ako žiadateľom, ktorí odstúpili od uzatvorenia zmluvy. Pri výbere náhradníkov komisia vychádzala z disponibilných finančných prostriedkov, ktoré boli k dispozícii po odstúpení žiadateľov.

Proces poskytnutia dotácií bol administratívne a byrokraticky náročný a zdĺhavý. Z dôvodu zdĺhavých procesov a nedostatočnej flexibility neboli vyčerpané finančné prostriedky vo výške 26 000 eur, čoho následkom bolo ich vrátenie MF SR.

Najviac podporených žiadostí bolo na tvorbu a ochranu životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľov rómskych komunít – 25,6 %, najmenej podporených bolo v rámci podpory umeleckej tvorby a kultúrnych aktivít 2,3 %, rovnako 2,3 % bolo v rámci podpory pôdohospodárskej výroby, výrobných činností a služieb s cieľom zlepšenia základných funkcií, životných podmienok a sebestačnosti urbanistických sídiel MRK. Kontrolou bolo zistené, že účel a cieľ nebol zo strany poskytovateľa vyhodnocovaný.

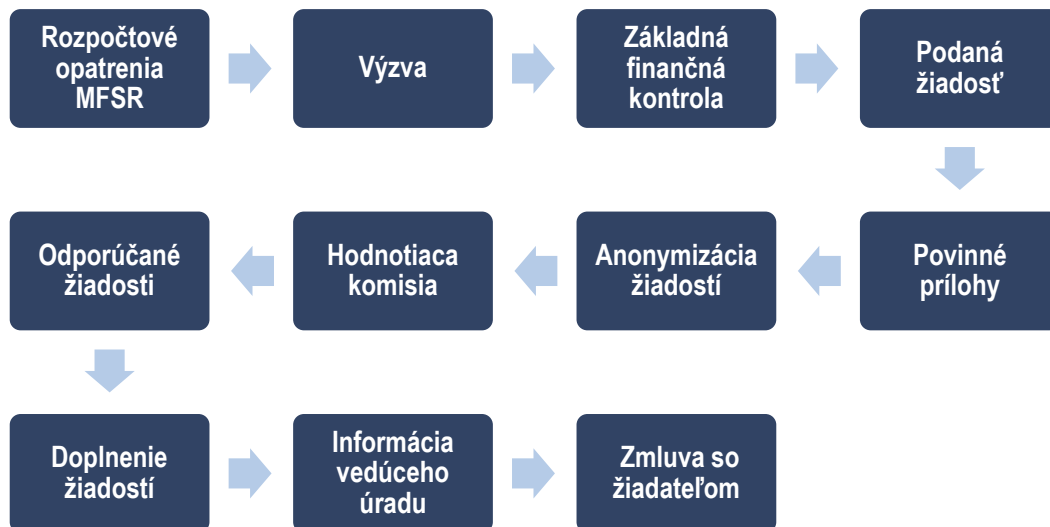
Kontrolou bolo zistené, že gestor postupoval pri procese schvaľovania žiadostí v zmysle zákona o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády a zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy.

V rámci uzatvorených zmlúv o poskytnutí dotácie na rok 2023 sa pri všetkých prijímateľoch postupovalo v súlade čl. 2, ods. 3 a poskytovateľ poukázal dotáciu na účet prijímateľa v termíne.

Preverených bolo šesť kompletných finančných vyúčtovaní projektov z Dotačnej schémy 2023. Vo všetkých prípadoch finančného vyúčtovania bol účel dotácie dodržaný. V dvoch prípadoch musel prijímateľ finančné prostriedky, použité ako neoprávnené výdavky vrátiť na depozitný účet úradu vlády. Dodržaný bol aj termín vyúčtovania dotácie v zmysle zmluvy o poskytnutí dotácie.

V roku 2024 neboli odporúčaní na schválenie tí istí žiadatelia o poskytnutie dotácie ako v roku 2023.

Proces schvaľovania dotácie v rámci výzvy

Poskytnutie finančných prostriedkov mimo výzvy

Mimo výzvy boli hodnotiacim orgánom na vyhodnocovanie žiadostí odporučené na schválenie tri žiadosti zo štyroch. Zmluva o poskytnutí dotácie bola uzatvorená so všetkými tromi odporúčanými žiadateľmi v celkovej sume 436 741,51 eur. Finančná alokácia na poskytnutie dotácií na základe dotačnej zmluvy mimo výzvy bola určená rozpočtovými opatreniami MF SR č. 25/2023 vo výške 150 000 eur a č. 111/2023 vo výške 286 741,51 eur.

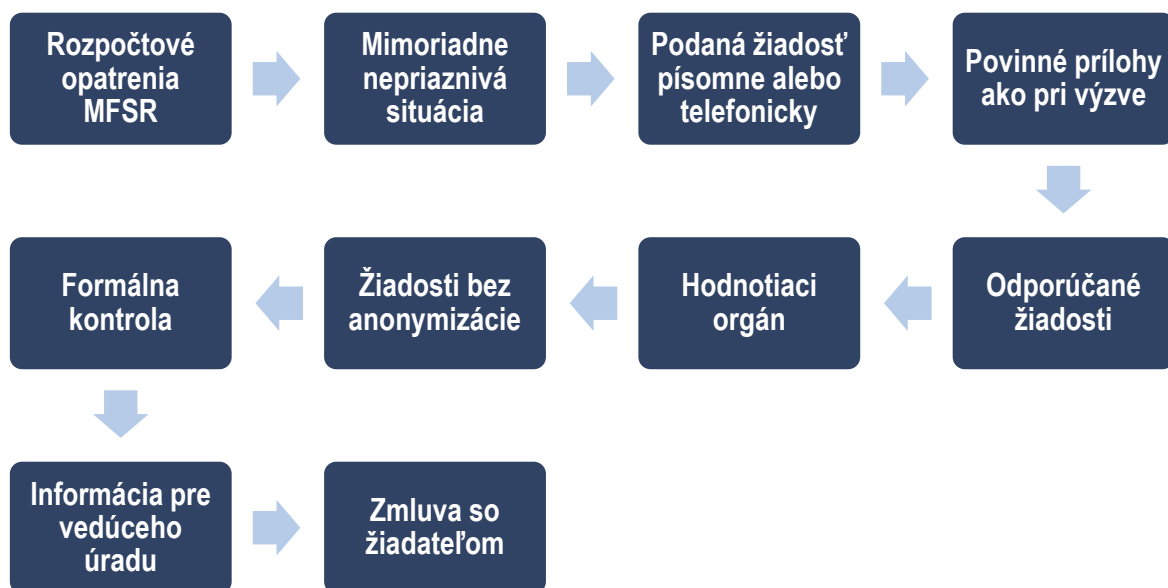
Tabuľka 2: Zoznam poskytnutých dotácií na základe dotačnej zmluvy mimo výzvy 2023

P. č.	Prijímateľ	Názov projektu	Účel dotácie zo zmluvy	Dátum schválenia žiadosti	Suma schválenej dotácie v eur
1.	Obec Telgárt	Riešenie dôsledkov požiaru v obci Telgárt	Vybudovanie kontajnerového bývania pre obyvateľov obce Telgárt, ktorí prišli o svoje obydlia pri požari 19.07.2023.	24.10.2023	387 043,54
2.	Obec Kolbovce	Oprava poškodenej budovy školy zemetrasením	Oprava – údržba materskej školy s cieľom obnovenia predprimárneho vzdelávania v materskej škole Kolbovce	15.12.2023	39 697,97
3.	Komunitné centrum menšín	Zdravé ovzdušie pre všetkých a zvýšenie environmentálnej gramotnosti MRK	Zlepšenie kvality bývania a zdravia Rómov vo Veľkom Krtíši	15.12.2023	10 000,00
SPOLU					436 741,51

Zdroj: NKÚ SR na základe podkladovej dokumentácie ÚSVRK

Pri dotáciách mimo výzvy oprávnení žiadatelia v zmysle zákona o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády kontaktovali úrad splnomocnenca telefonicky s možnosťou finančnej podpory alebo písomne.

Proces poskytovania dotácie mimo výzvy

V rokoch 2021 a 2022 sa dotácie neposkytovali ani v rámci výzvy, ani mimo výzvy. Poskytovali sa zatiaľ len v roku 2023. Pre rok 2024 nebola v čase výkonu kontroly uzatvorená žiadna zmluva o poskytnutí dotácie mimo výzvy.

V programovom období 2021 – 2027 boli úradom splnomocnenca financované projekty schválené v roku 2023. Celkové oprávnené výdavky predstavovali sumu 93,8 mil. eur, z toho financovanie z EÚ predstavovalo sumu 79,7 mil. eur a zo štátneho rozpočtu 14,1 mil. eur. Prijímateľom týchto projektov bol úrad vlády a riadiacim orgánom bolo MIRRI. Najviac finančných prostriedkov v sume 69 mil. eur bolo alokovaných do projektu Rozvojové tímy I., podiel projektu na celkovej alokovanej sume bol 74 %.

Kontrolná činnosť

Vnútrotný kontrolný systém úradu splnomocnenca je súčasťou širšieho vnútorného kontrolného systému úradu vlády. V rámci tohto systému sú definované pravidlá a postupy, ktoré zabezpečujú fungovanie oboch úradov. Úrad splnomocnenca má v súčasnosti vlastný vnútorný kontrolný systém, ktorý má zabezpečovať efektívne a transparentné riadenie a kontrolu procesov a aktivít, ktoré vykonáva. Vnútrotný kontrolný systém sa opiera o organizačnú štruktúru, kde sú stanovené zodpovednosti a právomoci jednotlivých organizačných útvarov a príslušných zamestnancov.

V období od delimitácie na úrad vlády, t. j. od 1. 6. 2021 až do vydania organizačného poriadku 14. 2. 2022, úrad splnomocnenca nedisponoval žiadnym organizačným poriadkom, ktorý by upravoval vnútornú organizačnú štruktúru, podrobnejšie vymedzoval úlohy, rozsah oprávnení a zodpovednosti vedúcich zamestnancov.

V rokoch 2021 až 2023 neboli zo strany úradu vlády vykonané žiadne kontroly na úrade splnomocnenca.

Kontrolou bola zistená formálnosť pri vykonávaní základnej finančnej kontroly zodpovednými zamestnancami.

Kontrolovaný subjekt nevyužil možnosť vykonať kontrolu na mieste v zmysle smernice vedúceho úradu o kontrolnej činnosti, čím nebolo overované skutočné použitie dotácií. Dôsledkom uvedeného môže byť neefektívne využívanie verejných financií.

Záver

Riziká identifikované pred kontrolou boli potvrdené čiastočne a to najmä v tom, že splnomocnenec má síce vypracovaný a schválený strategický dokument – Stratégiu 2030, ten však nereflektuje na požiadavky z programového vyhlásenia vlády na obdobie 2023 – 2027, proces poskytnutia dotácií bol administratívne a byrokraticky náročný a zdĺhavý a tiež formálnosť vo výkone následnej kontroly použitia poskytnutých finančných prostriedkov.

NKÚ SR porovnal fungovanie a činnosti splnomocnenca v ČR a SR s cieľom poukázať na kreovanie inštitútu splnomocnenca v ČR a rozdiel v právnej úprave.

V ČR na rozdiel od SR, bola zriadená funkcia splnomocnenca pre rómske komunity až 21. 12. 2022. Podľa zverejnenej informácie dôvodom vzniku tejto funkcie bola skutočnosť, že na rozsah agendy súvisiacej s integráciou rómskej menšiny a jej fragmentáciou medzi rôzne orgány štátnej správy je potrebné, aby sa pre túto agendu vyczlenila samostatná funkcia. Táto funkcia nie je však stálym inštitútom tak, ako je to v SR.

Naopak v ČR v porovnaní so SR bola pre rómsku problematiku zriadená Rada vlády ČR, ktorá je stálym iniciačným a poradným orgánom vlády v oblasti integrácie Rómov. V súčasnosti je predsedom Rady vlády ČR predseda vlády ČR. Organizačnú, odbornú a administratívnu prácu a zverejňovanie informácií o práci Rady vlády ČR zabezpečuje odbor národnostných menšín a rómskych záležitostí, ktorý je organizačnou súčasťou Úradu vlády ČR.

Podľa štatútu Rady vlády ČR medzi jej najdôležitejšie úlohy patrí schvaľovanie dlhodobých a strednodobých stratégií, schvaľovanie pravidelných ročných analýz a hodnotení postavenia rómskej menšiny v ČR, odporúčania v oblasti priorit štátnej dotačnej politiky v oblasti integrácie Rómov vrátane návrhu výšky výdavkov v tejto oblasti a ich rozdelenia a zabezpečovanie rokovaní s medzinárodnými vládami a mimovládami organizáciami a inštitúciami, EÚ. Ide teda prevažne o kompetencie, ktoré v SR zabezpečuje splnomocnenec.

Rada vlády ČR, vždy do 31. mája každého roku, zverejňuje na internetových stránkach vlády ČR výročnú správu za predchádzajúci rok a podľa potreby svoje podnety a odporúčania na zlepšenie postavenia Rómov. V SR ročná správa o činnosti splnomocnenca absentuje.

Splnomocnenkyňa v ČR má podľa štatútu vládneho splnomocnenca pre rómske záležitosti schváleného vládou ČR najmä koordinačnú úlohu, avšak plní aj (ako v SR) úlohu hlavného kontaktného orgánu pre orgány EÚ vo veciach týkajúcich sa rómskej menšiny.

V rámci porovnania medzi slovenskou právnou úpravou a českým inštitútom splnomocnenca vlády je možné uviesť, že funkcia splnomocnenca pre záležitosti rómskej menšiny v ČR má podstatne menej kompetencií ako má funkcia splnomocnenca vlády pre rómske komunity v SR. Na rozdiel od slovenskej právnej úpravy, v ČR väčšinu kompetencií problematiky rómskej menšiny zastrešuje Rada vlády ČR.

Taktiež je potrebné poukázať na skutočnosť, že z výročnej správy o činnosti Rady vlády ČR za rok 2023 vyplýva, že zásadnou úlohou bude zabezpečiť prvú revíziu Stratégie 2021 – 2030. Na rozdiel od SR, prijala ČR záväzok revidovať prijatú stratégiu.

Správa o výsledku kontroly bude zaslaná Výboru NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny; tiež MPSVaR SR ako riadiacemu orgánu pre Operačný program Ľudské zdroje. Správa bude taktiež predložená vedúcemu úradu vlády.

Reakcia kontrolovaného subjektu

Kontrola bola ukončená protokolom o výsledku kontroly. Úrad vlády vzniesol námietky proti pravdivosti, úplnosti a preukázateľnosti kontrolných zistení. Kontrolná skupina vyhodnotila vznesené námietky ako neopodstatnené. NKÚ SR uložil úradu vlády prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov v termíne do 15. 1. 2025 a do 31. 8. 2025 predložiť správu o ich plnení. Plnenie prijatých opatrení bude NKÚ SR monitorovať a vyhodnocovať.

Kontakt

Najvyšší kontrolný úrad SR

Priemyselná 2
824 73 Bratislava 26

☎ +421 250 114 911

✉ info@nku.gov.sk

Úrad vlády SR

Námestie slobody 1
813 70 Bratislava

☎ +421 2 209 25 370

✉ uvsrinfo@vlada.gov.sk

Zoznam použitých skratiek

<i>Skrátený názov</i>	<i>Úplné znenie</i>
ČR	Česká republika
Dohodár	Zamestnanec pracujúci na dohodu o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru
Dotácia	Dotácia na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity
Dotácia mimo výzvy	Dotácia poskytnutá mimo Výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity
Dotácia v rámci výzvy	Dotácia poskytnutá v rámci Výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity
EÚ	Európska únia
MF SR	Ministerstvo financií SR
MIRRI	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MPSVaR SR	Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR
MRK	Marginalizované rómske komunity
MV SR	Ministerstvo vnútra SR
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad SR
Programové vyhlásenie vlády	Programové vyhlásenie vlády SR
Rada vlády ČR	Rada vlády ČR pre záležitosti rómskej menšiny
Smernica vedúceho úradu vlády o finančnej kontrole	Smernica vedúceho úradu vlády č. 5/2023 zo 04.07.2023 o finančnej kontrole
SR	Slovenská republika
Stratégia 2030	Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030
Splnomocnenec	Splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity
Úrad splnomocnenca	Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity
Úrad vlády	Úrad vlády SR
Výzva	Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity
Zákon o finančnej kontrole a audite	Zákon č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov
Zákon o NKÚ SR	Zákon č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
Zákon o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády SR	Zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti úradu vlády SR v znení neskorších predpisov
Zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy	Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov
Zákonník práce	Zákon č. 311/2001 Z. z., Zákonník práce v znení neskorších predpisov
Záväzná metodika	Záväzná metodika na predkladanie a vyhodnocovanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity
Žiadosť o poskytnutie dotácie	Žiadosť o poskytnutie dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity